

УДК 332.14 : 330.111.4

Олена Коломицева

Olena Kolomytseva

**ДІАГНОСТИКА ВІДТВОРЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО СОЦІУМУ****DIAGNOSTICS OF PRODUCTIVE FORCES REPRODUCTION
IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF REGIONAL SOCIAL SECTOR**

Стаття присвячена проблемі подальшого розвитку продуктивних сил в умовах структурної перебудови економіки на основі всебічного наукового аналізу якісного відтворення продуктивних сил з урахуванням багатогранності цього процесу, спрямованого на пропорційність розвитку всіх елементів регіональної системи та оновлення всіх форм її організації.

Відтворювальний підхід до організації регіональних процесів є передумовою забезпечення пропорційності розвитку всіх факторів виробництва, що зумовлює найбільш раціональну структуру регіонального господарства і сприяє вирішенню проблем, що стоять перед регіональним соціумом.

Особливості розвитку продуктивних сил, які характеризують ступінь динамічності природних і трудових ресурсів, виробництва, населення й регіональну інфраструктуру, визначають результати функціонування самої соціально-економічної системи та її структуру.

Ключові слова: регіональний процес відтворення, продуктивні сили, регіональний комплекс, регіональні відтворювальні пропорції.

Постановка проблеми. Актуальність проблем відтворення регіональних продуктивних сил на сучасному етапі розвитку економіки пояснюється зростаючими диспропорціями, які протягом останніх років мають місце в регіональних соціально-економічних системах. Це обумовлено як трансформаційними процесами світового господарства, так і особливостями розвитку регіонального соціуму, що потребує ефективної структурної перебудови економіки регіонів. Таким чином, теоретична і практична значущість відтворювального підходу до формування продуктивних сил в регіональному комплексі зумовила вибір теми статті.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Ідеї відтворювального підходу до вивчення регіональної економіки були висунуті в працях Р. І. Шніпера, Д. Стеценка, С. Дорогунцова, М. Долішнього, В. Трегобчука, М. Хвесика та ін. На думку авторів, відтворювальний підхід до управління економікою регіону фактично не був затребуваний адміністративно-командною системою, яка не враховувала такі аспекти відтворення, як:

- виявлення територіального поділу праці, що є характерним для міжрегіональних зв'язків;
- невідповідність обсягу регіональних ресурсів і виробленого валового продукту на його основі;
- відсутність прямої залежності між національним доходом, виробленим та використаним у регіоні;
- диспропорції між сферами і галузями як прояви помилкової регіональної спеціалізації в умовах сформованого поділу праці;
- особливості структури використаного національного доходу.

Незважаючи на широку теоретичну обґрунтованість у працях дослідників проблем відтворення продуктивних сил регіонів, значення розвитку регіонального соціуму як фактора структурної перебудови регіональної економіки у цих процесах висвітлене недостатньо, що потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті. Мета цієї статті полягає в тому, щоб на основі аналізу суспільної практики регіонального відтворення продуктивних сил розробити теоретичні й практичні рекомендації щодо забезпечення якісних трансформаційних змін, які сприяють процесам відтворення регіональних продуктивних сил, спрямованих на створення необхідних умов розвитку регіонального соціуму та формування ефективної структури економіки регіонів.

Для досягнення поставленої мети в статті вирішуються такі завдання:

- розглянуто актуальність і сучасні проблеми процесу відтворення в регіональному розвитку;
- визначено роль регіонального соціуму у процесах відтворення та необхідність його ефективного розвитку у формуванні ефективної структури економіки регіонів;

– досліджено сутність регіонального комплексу в контексті структурних трансформацій та обґрунтовано необхідність забезпечення пропорційного розвитку всіх елементів регіональної системи в процесі управління регіональним розвитком;

– досліджено особливості відтворювальних циклів у регіональній економіці й розроблено рекомендації щодо управління системою локальних відтворювальних циклів в умовах структурної перебудови регіональних систем.

Викладення основного матеріалу дослідження. Структурна трансформація як невід’ємна й обов’язкова складова економічної політики цілком природно стосується регіонального рівня економіки. У рамках колишньої централізовано-планової системи владні структури регіонів, як правило, виконували організаційно-політичні функції з упорядкування функціонування й розвитку регіонального господарського комплексу. В умовах ринкової економіки регіон стає повноцінним суб’єктом ринкових відносин.

Процес підвищення статусу регіонів, їхньої господарської самостійності, характерний для періоду ринкових відносин, обумовив застосування відтворювального підходу, який дає змогу розглядати регіон не тільки як підсистему соціально-економічного комплексу країни, але й як відносно самостійну його частину із закінченим циклом відтворення, з особливими формами прояву стадій відтворення і специфічними особливостями проходження соціальних і економічних процесів. Безперервність відтворювальних процесів у регіонах забезпечується наявністю необхідних факторів і умов, головним з яких є регіональний соціум.

Регіональний соціум – це сукупність індивідів, поєднаних спільністю соціальних інтересів, реалізація яких базується не лише на системній організації їх соціальної і економічної діяльності, а й на єдиній території життєдіяльності [7, с. 212]. Відтворювальний підхід дозволяє розглядати розвиток продуктивних сил з позиції участі кожного суб’єкта соціуму у формуванні економічного потенціалу регіону на різних етапах його розвитку, що актуалізує також проблему формування людського капіталу у процесах відтворення. Американські вчені Т. Шульц і Г. Беккер, засновники сучасної теорії людського капіталу, визначали людський капітал як наявний запас знань, навичок, мотивацій та енергії, яким володіє особа і який використовується протягом визначеного періоду часу з метою виробництва товарів та послуг [5, с. 16; 1, с. 35]. Людський капітал як нематеріальний актив є фактором, який забезпечує підвищення ефективності використання всіх інших виробничих факторів, що зумовлюють процеси регіонального відтворення і сприяють формуванню раціональної структури економіки регіону.

Економічна форма життєдіяльності регіонального соціуму становить сукупність усіх видів економічної діяльності, яку доцільно розглядати як процес безпосереднього виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних і нематеріальних благ та послуг, спонукальним мотивом якої виступають різноманітні потреби суспільства та метою якої є забезпечення матеріальних умов і задоволення потреб індивідів [2, с. 32]. Таким чином, відтворення продуктивних сил у контексті розвитку регіонального соціуму являє собою безперервно повторюваний процес економічної життєдіяльності регіонального соціуму у забезпеченні інтегральної ефективності функціонування економічної системи регіону і формуванні раціональної структури економіки регіону.

Сутність процесу відтворення в регіональному розвитку визначається взаємозалежністю стадій виробництва, обміну і споживання матеріальних благ. Наявність усіх фаз відтворювального циклу, їхня відносна завершеність у просторі і в часі дозволяють розглядати регіон як відтворювальну систему, в якій проявляються основні структурні залежності, а також механізм самоорганізації, самоуправління економічної відтворювальної системи, зумовлений розвитком регіонального соціуму.

Регіональним процесам відтворення притаманне поєднання інерційності, внутрішньої суперечності, динамічності та конфліктності. Це пов’язано з тим, що постійно «стикаються» новітні та застарілі структури, соціальні, духовні та економічні процеси, прогресивні й традиційні управлінські методи. Розвиток організаційних принципів відтворювальних процесів відбувається циклічно: вони зароджуються, формуються, досягають зрілості, трансформуються. Кожний цикл має свої якісні параметри. Перехід від одного циклу до іншого спричиняє зміни ступеня внутрішньої організації та збалансованості всіх елементів.

Головною перевагою відтворювального підходу до формування продуктивних сил у регіональному комплексі є те, що він ґрунтується, з одного боку, на визнанні спільності територіальної економіки з економікою держави, а з другого, – на відносній відособленості відтворювального процесу в регіоні, зумовленого розвитком регіонального соціуму. Сутність регіонального процесу відтворення розкривається в процесі регенерації якісно нового ступеня кругообігу фінансових, матеріально-речовинних, трудових ресурсів регіону, що спрямовуються на забезпечення умов відтворення, а інші – на забезпечення діяльності відтворювального процесу, зумовленого структурою економічної системи.

Розгляд наукових праць, в яких висвітлюються особливості відтворювального підходу щодо формування продуктивних сил у регіонах, дозволяє визначити основні методологічні положення теорії регіонального відтворення, що мають принципове значення для управління регіональними комплексами в умовах здійснення регіональних структурних перетворень:

– регіональний відтворювальний процес, що охоплює стадії виробництва, розподілу, обміну і споживання (відтворювальна структура регіону), є основоположним у дослідженні регіональних систем, організації управління і планування їхнього соціально-економічного розвитку;

– економіка регіонів розглядається як система взаємодіючих суб'єктів соціуму (інституційних одиниць) – комерційних фінансових і нефінансових організацій, некомерційних організацій різних форм власності і організаційно-правових форм, установ сектора державного управління, домашніх господарств, між якими існують матеріальні, фінансові, інформаційні та інші зв'язки;

– процес регіонального відтворення, з одного боку, являє собою підсистему суспільного відтворення, з другого, – інтегрує одиничні відтворювальні процеси на рівні інституційних одиниць;

– регіональний відтворювальний процес включає розширене відтворення продуктивних сил території, яке повинне мати комплексний характер і забезпечувати пропорційність і взаємозв'язок розвитку всіх факторів виробництва в регіоні, що відображають найбільш раціональну структуру регіональної економіки, оптимальні пропорції розвитку її секторів і галузей (сегментів) в умовах трансформаційних змін.

Ефективна перебудова структури економіки, спрямована на забезпечення відтворення продуктивних сил, можлива за умови пропорційного розвитку всіх елементів регіональної системи, у тому числі регіонального соціуму. Для відображення сутності усіх регіональних та міжрегіональних господарських зв'язків необхідно визначитись з пропорціями та індикаторами регіонального процесу відтворення, які коректно та однозначно відображають процеси і явища соціально-економічного розвитку, що формуються в господарських одиницях регіону та за його межами в процесі розширеного виробництва та відтворення.

У процесі відтворення визначаються системні пропорції, які спрямовані на підвищення ефективності використання економічного та соціального потенціалу регіональних соціально-економічних систем, сталий, рівноважний розвиток усіх підсистем регіону та досягнення пріоритетних цілей соціального та економічного розвитку держави.

Залежно від характеру взаємозв'язку між різними елементами відтворювального процесу виділено сім груп пропорцій (загальноекономічні, структуроутворюючі, демографічні, соціально-економічні, економіко-екологічні, інноваційно-технологічні, фінансово-економічні), дослідження яких спрямоване на виявлення комплексності в розвитку економіки регіону. Дослідження пропорцій регіонального відтворення спрямоване на виявлення комплексності в розвитку економіки регіону, що дозволяє виділити окрему категорію регіоналістики – поняття регіонального комплексу.

Нині відсутня єдина точка зору щодо визначення, зокрема, регіонального комплексу. Початкові концептуальні положення про структуру регіональних комплексів були розроблені Н. Н. Колосовським, який відкрив особливу форму здійснення господарської діяльності – районний виробничо-регіональний комплекс, визначивши його так: «Виробничим комплексом називається таке економічне (взаємообумовлене) поєднання підприємств в одній промисловій точці або в районі загалом, при якому досягається певний економічний ефект за рахунок вдалого (планового) підбору підприємств відповідно до природних економічних умов району, його транспортного і економіко-географічного положення» [3, с. 189].

А. Т. Хрущев [8, с. 200] визначає галузевий промисловий комплекс як взаємообумовлене поєднання органічно пов'язаних між собою підприємств на певній території відповідно до особливостей її економічних та природних ресурсів і транспортно-географічного положення, що забезпечує необхідний економічний результат, тобто отримання заданого обсягу продукції при мінімальних приведених витратах. Він виділяє п'ять ознак галузевих комплексів: єдність і взаємодія підприємств; прив'язка підприємств до певної території; загальна інфраструктура; відповідність підприємств місцевим економічним і природним умовам; досягнення ефективності за рахунок пропорційності структури виробництва.

Слід відзначити, що наведені вище визначення акцентують увагу, перш за все, на промисловому аспекті організації регіональної соціально-економічної системи і недостатньо відображають її очевидну глобальну мету – забезпечувати якість життєдіяльності соціуму регіону на рівні, що визнається як достатній.

На наш погляд, розглядаючи регіональний комплекс у контексті структурних трансформацій, зумовлених необхідністю забезпечення процесу відтворення продуктивних сил, необхідно виділити два його основні аспекти – структурний і функціональний. У структурному відношенні регіональним

комплексом є сукупність соціально-економічних інститутів, локалізованих на території регіону, які перебувають у певному взаємозв'язку і взаємозалежності.

Лауреат Нобелівської премії у галузі економіки Дуглас Норт розглядає інститути як розроблені людьми формальні (закони, конституції) і неформальні (договори і добровільно прийняті кодекси поведінки) обмеження, а також фактори примусу, які структурують їх взаємодію. Всі разом вони утворюють спонукальну структуру суспільств і економік. Інституційний же розвиток економіки відбувається під впливом взаємодії між інститутами та організаціями, коли перші визначають «правила гри», а другі є «гравцями» [4, с. 6].

Залежно від функціонального призначення можна виділити такі інститути регіонального комплексу:

- 1) інститути, що забезпечують розширене регіональне відтворення;
- 2) інститути, що забезпечують ефективне функціонування локальних відтворювальних циклів;
- 3) інститути, що забезпечують вирішення соціальних проблем у регіоні.

У функціональному аспекті регіональний комплекс забезпечує здатність регіону сприйняти навантаження з боку підприємств, організацій, розташованих на його території, а також населення, що є результатом функціонування регіонального соціуму. Показники, що характеризують таке «навантаження» на територію, можуть бути зведені в чотири групи:

– ресурсне навантаження, у першу чергу на людський капітал, що є основним міжгалузевим ресурсом, необхідним для розвитку всіх виробництв регіону. Сюди ж належать фінансово-кредитні й інформаційні ресурси;

– інвестиційне навантаження, пов'язане із додатковим обсягом проектних і дослідних робіт територіальних проектних організацій, підвідомчих цьому адміністративно-територіальному утворенню;

– екологічне навантаження, тобто ті екологічні наслідки, які можуть виникнути в результаті впливу виробництва на компоненти природного середовища;

– функціональне навантаження – це, по-перше, додаткові організаційні функції для всіх ланок структури управління регіону, обумовлені зростаючим обсягом робіт, пов'язаних із прийняттям і здійсненням управлінських рішень; по-друге, навантаження на інфраструктурну систему регіону, які виявляються у виникненні нового обсягу робіт для вже існуючих інфраструктурних об'єктів.

Суттєво важливо визначити, що регіональні відтворювальні пропорції мають різний рівень локалізації. У зв'язку із цим відтворювальний підхід припускає виділення в межах регіонального комплексу сукупності відтворювальних циклів, що замикаються в межах гео економічних полів різного рангу. Набір і функціональні особливості локальних відтворювальних циклів для кожного територіально-адміністративного утворення змінюються залежно від рівня розвитку соціально-економічного потенціалу, цілей і завдань розвитку господарства, соціальних завдань.

Відтворювальний цикл із високим рівнем локалізації здійснює свій кругообіг, проходячи через усі фази регіонального відтворювального процесу (рис. 1). Відтворювальні цикли з високим рівнем локалізації як відносно самостійні структури є єдиною системою взаємопов'язаних і взаємодіючих циклів, що забезпечує умови для взаємодії всіх ланок регіонального комплексу.

Роль відтворювальних циклів з високим рівнем локалізації в регіональному відтворювальному процесі визначається такими особливостями:

1. Зв'язок відтворювальних циклів з усіма фазами регіонального відтворювального процесу, мета якого – сприяти нормальному розвитку і функціонуванню відтворювального процесу. Це свідчить про те, що через відтворювальні цикли регіональні центри прийняття рішень впливають на напрями комплексного економічного і соціального розвитку регіону.

Важливе значення має вплив таких чинників на розподільні відносини в регіоні: розподіл регіональних ресурсів; створення умов для здійснення міжгалузевого міжрегіонального розподілу матеріальних і товарних ресурсів; розподіл і перерозподіл чистого продукту; формування грошових доходів і витрат населення.

Необхідно також відзначити безперервний характер відтворювальних циклів, який виявляється в тому, що практично неможливо визначити початок і кінець процесу їхнього відтворення. Він постійно підтримується господарською системою регіону і в той же час створює сприятливі умови для розвитку регіонального соціуму, тобто забезпечує ефективну господарську життєдіяльність і вирішення соціальних проблем усіма асоційованими на території підприємствами, об'єднаннями й організаціями.

2. Відтворювальні цикли впливають на соціально-економічний розвиток підприємств і об'єднань в умовах структурної перебудови економіки, стимулюючи поєднання інтересів цих виробництв із завданнями комплексного розвитку регіону.

Рис. 1. Відтворювальні цикли з високим рівнем локалізації

Планово регульовані відтворювальні цикли сприяють вирішенню ряду організаційно-економічних і соціальних завдань на регіональному рівні з урахуванням інтересів і можливостей усіх асоційованих на території підприємств і об'єднань. При цьому слід враховувати динамічність відтворювальних циклів, їхню схильність до зовнішнього і внутрішнього впливу. Динамічний характер відтворювальних циклів виявляється в постійному русі їхніх кількісних і якісних характеристик під впливом науково-технічного прогресу і зміни попиту.

3. Результатом планового управління відтворювальними циклами з високим рівнем локалізації є комплексний економічний і соціальний розвиток регіону, формування пропорцій, які найбільшою мірою відповідають завданням розвитку регіонального соціуму.

Серед пріоритетних напрямів трансформаційного регіонального розвитку, що є максимально чутливими до впливу відтворювальних циклів, слід виокремити три основні: удосконалення структури економіки на основі її інтенсивного розвитку, підвищення добробуту населення в контексті поліпшення соціальної структури, оптимальне використання потенціалу територій та збереження навколишнього середовища.

Локальні відтворювальні цикли мають чітку територіальну визначеність. Їхній вплив поширюється на об'єкти стратегічного планування й управління. Тільки за наявності всіх необхідних інститутів для виконання планово-управлінських функцій виникає реальна можливість управляти системою локальних відтворювальних циклів в умовах структурної перебудови регіональних систем, що передбачає [6, с. 197]:

- визначення необхідних пропорцій між економічними і соціальними процесами розвитку регіону;
- установлення залежності між ресурсними можливостями регіону і ефективністю функціонування економіки;
- надання можливості концентрації невикористаних капіталовкладень та їхньої структуризації відповідно до завдань економічного і соціального розвитку;
- здійснення єдиної природоохоронної політики на основі об'єднання ресурсних і економічних можливостей підприємств;
- розробку і здійснення єдиної для всіх підприємств регіональної стратегії розвитку виробничої інфраструктури;
- збільшення виробництва, розширення асортименту і підвищення якості споживчих товарів;
- комплексне і ефективне використання трудових ресурсів;
- проведення політики ресурсозбереження;
- підвищення ефективності передпланової, проектної, планової і управлінської діяльності;
- удосконалення бюджетного планування в регіоні;
- поліпшення продовольчого забезпечення населення регіону;

- комплексне використання вторинної сировини і відходів виробництва;
- проведення природоохоронної політики.

Висновки. В регулюванні соціально-економічних процесів, які зумовлюють розвиток регіонального соціуму та формування регіональної структури, слід визначити такі особливості сучасного відтворювального процесу: циклічність виробництва, яка потребує державного регулювання диспропорцій; перелив капіталу між галузями економіки в процесі пошуку вищої норми та маси прибутку, концентрація та інтеграція виробництва; поглиблення регіонального поділу праці під впливом науково-технічного прогресу та ін. Таким чином, структурні трансформації в регіональних системах набувають важелів, що дають змогу погоджувати територіальні інтереси з інтересами регіонального соціуму та забезпечити комплексне вирішення всіх аспектів відтворення продуктивних сил.

Список використаної літератури

1. Колосовский Н. Н. Теория экономического районирования / Н. Н. Колосовский. – М. : Мысль, 1969. – 335 с.
2. Хрущев А. Т. Экономическая и социальная география России : [учеб. для вузов] / А. Т. Хрущев. – М. : Дрофа, 2006. – 350 с.
3. Шнипер Р. И. Регион. Диагностика и прогнозирование / Р. И. Шнипер. – Новосибирск : Знание, 1996. – 135 с.
4. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Дуглас Норт ; пер. с англ. А. Н. Нестеренко ; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера. – М. : Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 180 с. – (Современная институционально-эволюционная теория).
5. Бойченко Е. Б. Теоретичні засади визначення форм життєдіяльності регіонального соціуму / Е. Б. Бойченко // Економіка та право. – 2013. – № 3. – С. 30–35.
6. Веретенникова О. В. Понятійно-категоріальний апарат дослідження відтворення регіонального соціуму: гносеологічний вимір / О. В. Веретенникова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – № 1. – С. 209–215. – (Серія : Економічні науки).
7. Schultz T. Investment in human capital: The role of education and research / T. Schultz. – N.Y., 1971. – P. 16, 129.
8. Becker G. Human capital and the rise and fall of families / G. Becker, N. Tomes // Journal of Labor Economics. – 1986. – V. 4, No 1. – P. 34–39.

References

1. Kolosovskyy, N. N. (1969) Teoriya ekonomicheskogo rayonirovaniya. Moscow: Mysl', 335 s.
2. Khrushchev, A. T. (2006) Ekonomicheskaya i sotsial'naya geografiya Rossii. Moscow: Drofa, 350 s.
3. Shniper, R. I. (1996) Region. Diagnostika i prognozirovaniye. Novosibirsk: Znanie, 135 s.
4. Nort, D. (1997) Instituty, institutsional'nye izmeneniya i funktsionirovaniye ekonomiki. Moscow: Fond ekonomicheskoy knigi "Nachala", 180 s.
5. Boychenko, E. B. (2013) Teoretychni zasady vyznachennya form zhyttyedyal'nosti rehional'noho sotsiumu. *Ekonomika ta pravo*, (3), s. 30–35.
6. Veretennykova, O. V. (2015) Ponyatiyno-katehorial'nyy aparat doslidzhennya vidtvorennya rehional'noho sotsiumu: hnoseolohichnyy vymir. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky*, (1), s. 209–215.
7. Schultz, T. (1971) Investment in human capital: The role of education and research. N.Y., pp. 16, 129.
8. Becker, G. (1986) Human capital and the rise and fall of families. *Journal of Labor Economics*, 4 (1), pp. 34–39.

Olena Kolomytseva

DIAGNOSTICS OF PRODUCTIVE FORCES REPRODUCTION IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF REGIONAL SOCIAL SECTOR

Today, in terms of economic restructuring the problem of further development of productive forces and the search of the ways of their qualitative transformation is acute. The transition to new economic conditions and progression of technological mode of production have significantly affected the trajectory of the development of regional social sector and led to a situation where economic growth should be seen in the light of reproduction potential. The aim of the article is by analyzing social practice of regional productive forces reproduction to develop theoretical and practical recommendations to ensure the quality of transformational changes that facilitate processes of the reproduction of regional productive forces, aimed at the creation of necessary conditions for the development of regional social sector, and the formation of effective structure of regional economies.

Taking into account the characteristics of modern regional development, the solution of problems, facing regional social sector, can only be based on comprehensive scientific analysis of qualitative reproduction of productive forces, disclosure of versatility of the process aimed at the proportional development of all elements of regional system and updating of all forms of its organization. Features of the development of

productive forces, that characterize the degree of dynamism of natural and human resources, production, population and regional infrastructure, determine the results of operation of socio-economic system and its structure. That's why reproductive approach to regional processes organization is a precondition for proportionality of the development of all factors of production, which causes the most rational structure of regional economy.

In the regulation of social and economic processes that cause the development of regional social sector and regional structure formation one should determine such features of modern reproductive process: production cyclical nature, which requires state regulation of disparities; capital flow between economy sectors in the search for higher standards and mass of profit, concentration and integration of production; deepening of regional labor division under the influence of science and technology, etc. Thus, structural transformations in regional systems become instruments that allow to coordinate territorial interests with those of regional social sector and provide a comprehensive solution of all aspects of productive forces reproduction.

Keywords: regional reproduction process, productive forces, regional complex, regional reproductive proportions.

Статтю представляє д.е.н., професор О. В. Коломицева, зав. кафедри економічної кібернетики та маркетингу, Черкаський державний технологічний університет.

УДК 339.92

Каріна Москаленко

Karina Moskalenko

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПЛАНУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

IMPROVING OF THE MECHANISM FOR PLANNING OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF MACHINE-BUILDING COMPLEX OF UKRAINE

У статті розглянуто питання, пов'язані з підвищенням ефективності діяльності машинобудівних підприємств та плануванням їх зовнішньоекономічної діяльності. Розглянуто складові дієвого механізму планування ЗЕД машинобудівного комплексу. Обґрунтовано необхідність удосконалення дієвого механізму планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу для забезпечення стабільних темпів економічного зростання країни у тривалій перспективі. Запропоновано трактувати зміст поняття «механізм планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу» як систему відповідних методів та важелів, які використовують для досягнення цільових показників міжнародної економічної діяльності на основі інформаційного, організаційно-правового, програмно-технічного та фінансового забезпечення з урахуванням визначених найвагоміших чинників щодо планування ЗЕД підприємств машинобудівного комплексу. Визначено, що особливу увагу у механізмі планування ЗЕД машинобудівного комплексу слід приділяти фінансовому забезпеченню, яке автор поділив на три рівні: стратегічний, тактичний та оперативний.

Ключові слова: механізм, планування, зовнішньоекономічна діяльність, машинобудівний комплекс.

Актуальність проблеми (постановка проблеми) та її зв'язок з важливими науково-практичними завданнями. Машинобудування має велике значення для зміцнення економіки України і становлення її як незалежної високорозвинутої держави. Підвищення ефективності діяльності машинобудівних підприємств тісно пов'язане з плануванням їх зовнішньоекономічної діяльності. Значення та вплив планування зовнішньоекономічної діяльності на можливості діяльності промислових підприємств, у першу чергу, визначається роллю, яку воно відіграє для досягнення цілей підприємства. Необхідною умовою функціонування підприємств машинобудування України є удосконалення існуючого механізму планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу України.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій з досліджуваної проблеми. Вивчення проблем зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств та її планування відображені у працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Макогон Ю. [1], Рум'янцева А. [2], Прокушева Е. [3], та інших відомих дослідників. Проте перед економічною наукою і практикою постає питання удосконалення дієвого механізму планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу для забезпечення стабільних темпів економічного зростання країни у тривалій перспективі.